

1451

F. 12. III

ADATOK A VARGYASI DANIEL CSALÁD TÖRTÉNETÉHEZ.

PÓTFÜZET «A VARGYASI DANIEL CSALÁD EREDETE S TAGJAINAK
RÖVID ÉLETRAJZA» CÍMŰ MUNKÁHOZ.

IRTA

VARGYASI id. DANIEL GÁBOR

NY. FŐISPÁN.

*Ezen füzet, valamint a «V. Daniel Család Eredete» cz. munka és
az ahhoz tartozó «Okmánytár» megrendelhető Vass József könyv-
kereskedésében, Budapest, VII. Erzsébet-körút 38.*

BUDAPEST.

1908.

Az újabb adatokról.

Több mint egy évtizeddel ezelőtt jelent meg «*A vargyasi Daniel-család eredete és tagjainak rövid életrajza*» címen családi munkám. Bármennyire igyekeztem összegyűjteni abban minden föllelhető adatot, mely családunk történetére vonatkozik, a hosszú időt, sok munkát igénybe vevő s áldozatokkal járó kutatásaim eredménye még sem lehetett teljes és tökéletes. Az adatgyűjtés munkáját azóta is folytatnom kellett s az újabb időben itt-ott napvilágot látott régi följegyzések között, történelmi munkákban és egy ember élete alatt alig kimeríthető családi levéltárunkban találtam több oly adatot, melyeknek fölhasználásával néhány családtag életrajzát kibővíthetem, vagy az esetleges régebbi tévedéseket helyreigazíthatom. Ezeket kívánom ez alkalommal közreadni, hogy e füzetben összehordva — főképen családunk részére — meg legyenek őrizve.

A források, melyekből e gyűjteményt összeállítottam, a következők:

1. *Hidvégi id. Nemes János Naplója*. Megjelent a «M. Történelmi Tár» 1902. és 1903. évfolyamaiban. Az 1653—1685. évek eseményeinek följegyzései közt több helyen emlékezik meg az akkor élt Danielekről. Adatai hiteleseknek vehetők, annyival is inkább, mert rokoni kötelék fűzte a Daniel-családhoz a naplóró Nemes,

Háromszék főkapitányát, kinek közeli rokona, a hasonnevű Nemes János VII. Daniel Péter leányát vette feleségül. Különben is csak azon eseményekről szól, melyeknek ő is tanuja volt, melyek az ő jelenlétében játszódtak le.

2. *«Szolnok-Doboka vármegye monografiája.»* Jrtta Kádár József. E munkában fel vannak sorolva a Danieleknek szolnokmegyei birtokai és időnkénti birtokosai.

3. Sebeticnek *«A magyar kir. testőrség»* — Bécs, 1898 — című munkája, melyben a testőrség történetének fejtegetése közt több gárdista Danielről is van említés téve.

4. *Családi levéltárunknak az elmúlt két évszázadról való magán, úgynevezett missilis levelei és egyéb okmányai, melyeket előbbeni munkám összeállítása alkalmával még nem ismertem, vagy mellőztem.* Ezek között is találtam még több családtag élettörténetére vonatkozó adatot, a melyeket most szintén fel fogok használni.

A másoktól, illetőleg más helyről vett adatokat mindenütt a forrás megnevezésével közlöm.

E füzettel, mint a czimből és az előbb mondotakból is kitetszik, csak a Daniel-családnak régebbi munkámban előadott történetét kívántam pótolni azokkal az adatokkal, melyeket most, az utóbbi tíz év alatt összegyűjtöttem. Azonban az a hosszú idő, a mit én már átéltem, annyira megviselt, hogy az összeállítás munkáját se voltam képes egymagam elvégezni, a miért igénybe kellett vegyem a Zágoni István segítségét is.

Rövidítések magyarázata.

- N. n. = Nemes naplója.
T. t. = Történelmi tár.
Cs. l. és lt. = Családi levéltár.
m. l. = missilis levelek.
G. f. és Gen. füz. = Genealogiai füzetek.
Családi munkám = id. Daniel: A v. Daniel család
eredete és története.
Sz. D. m. = Szolnok-Dobokamégye monografiája.
Okt. = Okmánytár.

I. Mihály.

(Lásd: Családi munkám 36. l.)

A Bethlen Gábor hű és lelkes alattvalója, bizalmas diplomatája, háromszéki főkirálybíró, úgy az udvari ebédeknek, mint a legelőkelőbb székelyföldi társaságoknak szívesen látott vendége volt. Ezt bizonyítják, hogy annyi családi ünnepre hivatalos volt, mint családi munkámban is olvasható és a mint az alábbi adatból is kitetszik. A bodoki Mikó Miklós családi krónikája szerint részt vett magának Mikónak az esküvőjén, illetve lakodalmi ünnepségén az 1627. évben, a miről nevezett krónikában a következő feljegyzés áll: ¹ «die 5 julii mentünk mi is az mátkámért (Z. Mikes György leánya, Anna), Szágonba (Zágonba). Az úr, Mikó Ferentz uram volt násznagyom, az asszony a nyoszolja asszony. Násznépek: Daniel Péter (VII.) úram, Daniel Mihály úram, Nemes Tamás uram, Barta Tamás uram, Henter András uram, Damokos Ferencz uram, Mikó István uram, Mikó Mihály uram, Károli István uram.» És még több nevet sorol fel, mindannyi ismeretes a székelyek történelmében. A következő napon, a lakodalom szokásos folytatásán D. Mihály már nem lehetett ott, mit Mikó így jegyez meg: «Mind itt voltunk, csak az úr ment el reggel a fejedelemhez.»

¹ G. f. 1906. 5. sz.

Péchy Simon, a szombatos erdélyi nemes „megbizonyosodott vétkeiért” több ízben is kerülhetett fogságba. Szabadulása érdekében D. Mihály két ízben is vállalt kezességet: 1624-ben 4000,¹ az 1638. évben 1000 forintig. Ez utóbbira nézve Kővári Lászlónak: A szombatosok története² című munkájában találtam adatot, mely szerint Péchy 10,000 forint biztosíték letétele mellett szabadulhatott csak ki kővári fogságából. Ennek az összegnek képezte egy részét az az 1000 forint, melyért D. Mihály vállalt kezességet.

Péchynek szabadon bocsátása daczára, minden birtokait konfiskálták, kivéve a szenterzsébetit, a miért ő és második felesége, Barabási Kata a fiscusba ezer taléért kellett hogy letegyen, a mire azonban az ő haláluk után örökseik igényt tarthattak.

Szintén Kővári írta meg Péchy Simonnak az életrajzát is.³ E munkából nem tartom feleslegesnek közölni családi összeköttetéseit, melyek több erdélyi nemes családdal rokonsági viszonyba hozták. Péchy, ki 1640-ben halt meg, elsőbben szentpáli Kornis Juditot vette feleségül, ennek 1621-ben történt halála után pedig Barabási Katát. Utóbbtól gyermekei voltak: 1. egy fiú, ki gyerekkorában meghalt; 2. Krisztina, Farkas Ferenczné; 3. Erzsébet, előbb Vitéz Gáborné, majd Haller Péterné; 4. Judit, Angyalosi Ferenczné; 5. Zsuzsa, előbb Gál Ferenczné, később Mikes Jánosné; 6. Margit, Gyulai Ferenczné. Nővére: Anna, sárdi Simén Jánosné.

I. Mihálynak, Bethlen Gábor a szolgálatában szer-

¹ Családi munkám 42. l. — ² Ker. Magvető 1867. 244. l. — ³ Ker. Magvető 1871. 34. l.

zett érdemeiért végrendeletében 16 ház jobbágyot is hagyott a többek közt, a minek értelmében I. Mihály Lábfalvának az adományozását kérte a gubernátortól.¹ Az adományozásról Szolnok-Dobokamegye monografiájában van szó, a következőképen: «Lábfalva község: 1630 ápril 28-án Brandenburgi Kata fejedelemnő, mivel Bethlen Gábor végrendeletileg vargyasi Daniel Mihály főtábornokának 20 jobbágy telket (tévedésből, 16 helyett) hagyományozott, ezért neki a Szamosujvárhoz csatolt birtokot adományozza».²

Lábfalva hosszú időn át megmaradt a család birtokában s koronkénti birtokosai voltak:³

1651-ben I. Mihály fiai, János (I.) és Ferencz (III.).⁴

1666-ban D. István (I.).⁵

1671-ben D. János (II.) és Ferencz (IV.).⁶

1694-ben D. Ferencz (IV.) és István (II.).⁷

1718-ban Kún István és Daniel István (III.).⁵

1721-ben Daniel Mihályról van szó az Erd. főkorm. levéltárban, de hogy melyik Mihály, nem tudhatom, mivel az évszám egyikre sem talál. Valószínű, hogy a III. Mihály özvegye.

1736-ban D. József (I.) és Lőrincz (I.).⁸

1764-ben Daniel Ferencz és Daniel György (I.) özvegye, Horváth Borbála; id. Daniel Ferencz (V.); István (III.); Ferencz (V.) fiai: Ferencz (VI.); György (II.) és László (II.).⁴

1770-ben Daniel Ferencz (V.); br. Szentkereszti Sámuelné, Daniel Zsuzsánna (II.); Daniel György (I.)

¹ Családi munkám 46. l. — ² Lásd: 16. L. Reg. 78. és Kővári: Erdély családai 70. l. — ³ Sz. D. m. — ⁴ Sz. D. m. (Torma-gyűjt.)
⁵ Tatroi cs. ltár. — ⁶ Km. Szolnok int. H. 12. — ⁷ Gyf. Szatmár fasc. 2. nr. 35—36. — ⁸ E. F. G. III. 197. k.

özvegye; Daniel István (III.) és János (III.) gyermekei: Sámuel (II.); Mária (V.) és Zsófia (IV.).¹

Hogy Lábfalvát a család tagjai, egymás között felosztva sokáig birták, a felsoroltakon kívül Kovacsich Horváth Kozmának a Daniel György özvegyéhez Nagyszébenből 1776 ápr. 22-én írt levele is bizonyítja.² Tartalma a következő: A szamosújvári állami uradalomhoz tartozó Lábfalvát a fiscus ki akarván váltani, kéri a Daniel Ferencz részére (tévesen áll a Daniel Ferencz neve, a közölt adatok szerint, az I. Mihályé helyett) kiadott donatiót megküldeni, hogy a 3000 inscripcionalis summát igazolhassa és hogy tudassa, mennyi illeti meg őt abból Daniel jogon. Míg pedig ez meg lenne, Rutkai Jánosnak küldjön egy vagy két aranyat az «ifjú asszony».

E levélnek külczíme pedig ez: «Vargyasi Méltóságos Daniel György meghagyatott özvegyének Mlgs Petritchevitch (sic) Horváth Borbála ifjú asszonynak, nagy jó Pátrónámnak . . . Vargyas.»

Hogy mennyi ideig maradhatott a család kezében saját birtokaként ez a község, nincs rá adatom s nem tartom oly lényegesnek, hogy utána kutassak.

I. János.³

Bethlen Gábor fejedelem rokonszenvvel viseltetett nemcsak I. Mihály, hanem annak családja s felnőtt fia, I. János iránt is, kinek neveltetéséhez, külföldi tanulmányútjaiban tanácsával és pártfogásával hozzájárult.

¹ E. F. L. III. 197., Sz. D. m. IV. 541. l. — ² Cs. I. m. I. —

³ Lásd: Családi munkám 57. l.

Talán, remélve az atyjától örökölt tehetséget, fejedelmi udvara részére képzett diplomatát óhajtott a tehetséges ifjúból nevelni. A várakozásnak megfelelően ez meg is történt, de a remélt szolgálatokat már nem Bethlen, hanem fejedelmi utódai vehették igénybe.

Külföldön való tartózkodásáról szól az alábbi adat, mely szerint az 1628. évben Velenczében járt, olasz földön. Bethlen Gábor említi meg levelében, melyet Cseffey Lászlónak, ki a fejedelem öcscsének, Bethlen Istvánnak külföldi útjában, kíséretében volt. Szilágyi Sándor történetírónk az «Ellenőr» 1880-ik karácsonyi számában közölte ezzel a jellemzéssel: «Bethlen mindenre kiterjedő gondosságának és figyelmének szép emléke e levél.» S azóta nem jelent meg maradandóbb helyen, a miért nem tartom feleslegesnek e helyen közre adni, úgy, a mint írva volt. A benne előforduló «Daniel uram», kit neveltjének s kíséretének Velenczében való felkeresésével megbízott, nem lehet más, mint I. János.

Generosi fideles dilecti.

Berlinből 10. Novembris írott leveleteket Ferenczfő nekünk megküldte; 14. Febr. hozták Fogarasban, kikből addig való békességes állapotokat értvén, örvendeztünk rajta. Hamburgból 19. Nov. írt levelét Bornemisza Ferencz hívünknek 4. praesentis vöttük ugyan Berlinből írt levelével együtt; azon levelekkel együtt Zellernek Amsterdamból, 16. Dec. írt levelét vöttük, melyben tudósít Lugdunumban, 11. Dec. az isten kglis gondviselése által való békességes érkezestek, az grófot egészségben találástok és három hétnek előtte peregrinálásra való meg nem indultatása felől. Hogy az uristen oda is minden kár nélkül békességben vezérlett szerető hiveink, az uristent reátok való kglis gondviseléseért áldjuk, és könyörgünk azon, ezután való utaitokat is kglisen vezérelje. Hogy nekünk

semmit nem irtatok Belgiumból, azon nem kevés busulással csodálkozunk, holott Zellernek alkalmatosság adatott az nekünk való irására, ti pedig negligáltak; ezután hogy semmi alkalmatosságot el ne mulassatok, hanem minden állapotokról tudósítsatok, kglsen parancsoljuk. Hispaniában hogyha az grófnak kedve leszen bemenni, és ha igen bátorságos bemenétek, visszajövétek felől assecuráltak s az galliai király ő felsége annuentiája is fog accedálni, kglsen megengedtük, mivel császár ő felsége is commendálta az hispaniai királynak ő felségének; reméljünk magunk is, bátorságos utatok fog lehetni, csak kívántatik, hogy semmi disputatióra, se egyéb akármilyen altercatióra ansát ne adjatok senkinek. És ha bementek; meddig késsetek ottbenn s mint költsetek, mint járjatok, grófnak írott levelünkben bővebben megértitek, ahhoz tartásatok magatokat.

Az kivált ő felségét igen böcsülettel salutáld Bornemisza hívünk, az mi kész és igaz syncera affectionkat ő felségének offeráljad, az gyermeket ő felsége gratiájában commendáljad; király atyafiaival és udvarnál leendő fedelmi emberekkel is szembe legyetek, ismerkedtesd és kinek-kinek mi nevünkkel is barátságos szeretetünket denuntiáld. Végezetre kérj egy saluus passust ő felségétől valamely belső tanácsur által, legyen szabad csak Neapolisból 4 avagy 6 fő lovat hozatnunk; ő felségének data occasione, ha parancsol, mi is nagyobb dologban akarunk szolgálni. Az költséget 1500 arannyal megtöbbitettük, úgy mindazáltal, hogyha Hispániában való meneteletek leszen; de ha oda nem mentek, rendelt költségekkel bőségesen megéritek, csak tékozlásképpen az oda való nemzetek szokása szerint ne éljete, és imitt-amott heában való heverést ne tegyetek, mint Bécsben, a holott ha mulatnotok kellett, köntöstöket ott megkészhették volna, és Prágában a miatt nem kellett volna késnetek, heában való expensát tennetek. Annakokáért kglsen parancsoljuk, azután afféle kelletlen expensát ne tegyetek, az frissen való magatok viselésétől is supersedeálatok, pompára ne

nézzetek, hanem magatokat alkalmazzassátok az peregrinusok állapotjokhoz, hogy a bővön való borsolástok miatt valahol meg ne akadjatok, és költségeitek nem létele miatt gyalázatban ne jussatok. Mint és mely tartományokon járjatok, consignáltattuk; ha pedig Siciliában menni nem akartok, mivel talán nincsen is oly memorabile ott, kit látnotok kellene, ha elmenni akartok is, ha nem is, nem bánjuk.

Végezetre istenre és nekünk tartozó hűségtekre obtestálunk szerető szolgálk, viseljétek úgy magatokat, mint hű szolgálkhoz illik; egyesek legyetek; egymással ne veszekedjétek; magatok illetlenül való viselésével az ifjunak példát valami erkölestelenségre ne adjatok, hanem szorgalmasan vigyázzatok inkább reá, cortesánok után ne vetemedjék; boritalnak magát ne adja; egészségére, életére, mint lelketekre viseljétek gondot, hogy mi is tőletek meg nem szomoríttatván, jöhessetek vig orczával előnkben, és fejedelmi kglsségünket áraszthassuk mi is reátok. Horvát János, tanítsad írásra, vagy akarja, vagy nem; utaitokban deákul, franczuzúl beszélgetsetek, ne magyarul, és actáitokat, látástokat magával irassátok le mindennap deákul, mely exercitium által szoktassa magát akár csak deákul való szólásra és levélírássra, ha egyebet se tud enni reá való expensák után.

Igen fő musikusokat és cavalcatort ha találtok Velenczében, vigyetek onnét, iktassátok be; *Daniel uram* által Velenczében bocsátjuk emberünket, a ki Septemberben, Oktoberben, ott várakozzék reátok, és ha isten oda vezérel, minekünk minden addig való járástoknak seriessét historice megirhassátok és küldhessétek. Mikor egy jó lovat vehetnétek Hispaniában, 500 aranyat bátor arra költenétek, csak az ló lenne igaz fő ló természetével, öregségével, szépségével, jóságával; velenczei portusban vinnétek onnét hajón, avagy szárazon is talán kiküldhetnétek; az árát ugyan Velenczében ismét megadatnánk és költségeitek azzal nem diminuáltatnék. De egy fő cavallérral kellene megválasztatnotok, és próbáltatnotok.

Magunk és országunk felől írhatjuk, hogy az istennek kgl's gratiája által alta pace és türhető egészségben élünk. Gubernator öcsénk is az váradi kapitánnal és több gyermekivel jó vadnak. Ezek után az uristen legyen kgl's gondviselőtök, és engedjen benneteket fejenként kívánatos állapotban láthatnunk. Albæ, 7. Martii, 1628.

Gabriel m. p.

Ezen leveleinket dupplicáltuk és az bécsi Collegiumban az pater rectornak küldtük, hogy egyenesen Párisban az ott való pater rectornak dirigálja.

I. János, I. Rákóczi Györgynek a harcok terén is teljesített szolgálatot. Családi munkám több eseményt említ meg, melyekben I. Jánosnak is szerepe volt, azonban minden tevékenységét, melyet helyenként és különböző időkben valószínűleg kifejtett, felsorolni lehetetlen, azoknak az adatoknak hiányában, melyekből mindez meg volna állapítható. Némileg e hiánynak valami csekély részét pótolná tán Haller Gábor egy följegyzése, melyben Daniel Jánost a «főhadi» emberek közé sorolva, egy, a fejedelem kíséretében tett útjáról emlékezik meg a következőképen: «1645-ben Bethlen István, I. Rákóczi György fejedelem a huszti várban laktak, szeptember 13-án Kálnoki István, Huszár Mátyás és Daniel János erdélyi főhadi emberekkel a várban megebédelvén, éjjelre Taraczköre mentek hálni.»

A következő, 1646. évről egy nem jelentéktelen okmányra akadtam, a mely I. János történetére s diplomáciai szerepére vonatkozik. Cserszky munkácsi szolgabíró családi iratai között találván, személyesen közölte velem. Valószínűleg Rákóczi munkácsi levéltárából kerülhetett valamikor e család irattárába, honnan lemásolva a maga egészében közlöm.

Rákóczi e levélben, mit sajátkezüleg írt alá, megbízatást ad I. Jánosnak, az időben udvarhelyszéki alkapitánynak, hogy a svéd tábornoktól Ledniczén, vegye fel és hozza el az Erdély részére közösen elfogadott egyezményben megállapított 37.500 tallért. Ez utasítás a következőképen szól:

«Instructio pro Generoo Joaune Daniel de Vargyas, Sedis Siculicalis Udvarhely Vice Capitano etc.

Kezében vévén ő kegyelme mind császár ő felsége s Leopold herczeg Salvus Conductusát, Isten áldásával indulyon meg tölünk, s siessen menni Ledniczére, mennél alattab úton onnét Császár udvarába s megadván cancellarius uramnak levelünket, ha uttyában leszen s köszöntvén, kívánnyon újabb Salvus Conductust, annyi időre valót, hogy ha szintén kellenék is az Királynéhez menni, legyen elég időre való, avagy ha mást küldeni is.

Cassáról az ott való harminczadosnak is el kell menni ő kegyelmével, kinek My már parancsoltunk, mihelyest ő kegyelme oda közelget, ír neki s egessége is leszen, menten mennyen melléje s ahoz tarcsa magát, az mit ő kegyelme parancsol.

Az Ur Isten az Generálhoz vivén ő kegyelmét, köszöntse illendő böcsülettel s Levelünket is adgya meg elsőbe jó egessége felől értekezvén, második Audientiáján emlékeztesse arra, nyilván vagy on ő kegyelménél az ő kegyelmével való végezés szerint, még 37500 Tallérról való Contentationk restál, kinek meg adásával ott fenn létünk alatt is ő kegyelme által requirálván, az Generált, megvallotta, tartozik vele, kívánta, hogy varakoznánk meg adására, mentvén magát ő kegyelme az Cheh Országi harczon lótt kárvallásával. Mivel azért mind az Végezés szerint, ezzel Nekünk ő kegyelme tartozik az királyné képébe, s mind az My igaz szolgálatunkra nézve, mellyet praestaltunk szeretettel requirállyuk ő kegyelmét, adgya meg, ne kellessék az királynéhez is emberünket fárasz-

tanunk s maga böcsülletes végzésének is ne láttassék megfogatkozni.

Szóval ehhez illendőket mit mondgyon ő kegyelme nem akarván sok irással fárasztanunk Magunkat, eleiben attuk ő kegyelmének, tudhattya Maga is ő kegyelme, eljövetelünkör maga által is megigérték az 37500 tallért, mentvén akkor az Generál azzal magát, hogy nem volna most annyi kész pénze, kívánta várakozásunkat egy kevéssé. Legyen azon ő kegyelme adgya meg az General eleiben adtunk ő kegyelmének.

Ha megadgya, hozza Ledniczére s ott elegendő kísért vevén maga mellé ő kegyelme, hozza alá is.

De ebben ő kegyelmének olly serénységgel s industriosé kellene magát viselni, hejába ne lenne járása.

Az lövő szerszámokban is még 9 maratt vala el, kérje azonnal az Generált, legyenek azok 8 avagy tíz tíz fontosok, kiket Ledniczére igyekezzék ő kegyelme vitetni. Nekünk ezek sem esnek ingyen, mert attunk 500 Mása Port s egyebet is, az miket ő kegyelme kívánt s megígérte ő kegyelme.

Ha pedig ő kegyelmének az pénznek megadásához kedve nem volna s tovább akarná mégis hallasztani, avagy az Királynéra mutatna, kérje ne légyen nehézségére Magunk Embere által az királynénak mindeneket igazán értésére adnunk, bizonyosságunk Isten, nem az ő kegyelme vádlására és bántódására, hanem az Magunk igaz mentességünkre, s az Végzésekneki gazsággal megtartásához való nagy kedvünket adgyuk érteni az királynénak.

Az Generalnak az My kis ajándékunkat küldtünk praesentálja be s kövesse, ilyen hirtelen egyébbel nem kedveskedhetünk, jó alakalmatossággal többel akarjuk meglátogatni.

Wirtemberg uramot is köszöntse, látogassa s adgya meg ő kegyelmének is ajándékunkat s kérjen jó Agarakat bár csak olyanok legyenek, az mint azok közt vagyón kettő, kiket ott fenn adott vala, s kérje azonn is ezután se legyünk nála elfelejtve.

Duglas uramot is köszöncse. Neki is adgya meg ajándekunkat s ő kegyelmétől kérjen az szerént Agarakat s egy nehány jó kopókat is. Az pénz dolgából is beszél-gessen vele ő kegyelme s tétessen informatiót is általa az Generálnak.

Legyen azon ő kegyelme hozzon egy jó Doctort is a ki ugyan jó legyen valoba. Paticariust is az szerint jot.

Jo Fundálot ki az várakat tudgya erősíteni jo mod-giával s defendálni.

Muskater csinálót.

Patakra, Váraddá Czájborn is kívántatnék, legyen érte ő kegyelme szorgalmatossan, hozzon erre való alkalmas embereket is, de ugyan ember legyen, józan tiszta életü, hü és igaz.

Egy jó Ágyuöntőt, az ki Daniai mono is megtudna önteni az lövő szerszámokat, ezeket penig mennél hamaréb küldené alá.

Vegyen ő kegyelme jo, szép mennél aprobb uti órács-kát lehet No. 3. a kik jok, igazán járok, tartosak legye-nek, és az nappal egyaránt járjanak.

Ha találna oly Lakatosokat ő kegyelme, kik fegyver-derekakat, Pánczélokak, Sisakokat tudnának csinálni, ollyakot is hozzon.

Jo Mesterséges Ácsokat is.

Ha az Sveciai királynéhoz be kellene menni s költ-séggel fel nem érné kérjen négy vagy ötszáz Tallért ő kegyelme valamely böcsületes embertől s megadgyuk s küldgyük.

Eidem de cetero gratiose permanensis. Secus non facturur. Datum in Civitate Nostra Alba Julia die 14. Mensis Martii 1646.

G. Rákóczi s. k.

I. János e küldetésben való eljárása sok időt vett igénybe s az elért eredményről Rákóczi fejedelemnek 1646 juniusbán kelt jelentésében számol be.¹

¹ Okt. I. 184—185.

Az 1651. esztendőben a bodoki Mikó Miklós naplójában van említés téve I. Jánosról. Mint Erdély s főképen a Székelyföld egyik legtekintélyesebb embere, úgy látszik barátságos viszonyban volt az előkelőbb családokkal. A följegyzés szerint, a Mikó-család egy fényes családi ünnepségen, a naplóíró Mikó lányának, Borbálának és Székely Bálintnak — ki később hosszas időn át volt török rabságban — az említett év decz. 4-én tartott lakodalmán, mint násznagy vett részt. A vőfély pedig ugyanez alkalommal Z. Mikes Kelemen volt.¹

Főhopmesteri hivatalát I. János 1653 szept. 14-én foglalta el, vagy tán akkor lett kinevezve. Nemes János emlékezik meg ez eseményről a következőképen: «Anno 1653 sept. 14. Mentem hálni Apoltra, az nap tették Daniel János uramat főhopmesterré Segesvárott. 15. Mentünk vármegyéstől Segesvárra mustrára.»²

Családi munkámban ugyanezen évnek ügyezen évszakára jeleztem a valószínűség szerint I. Jánosnak halálát. Akkor nem ismertem halálának idejére vonatkozó adatot s feltevésém téves volt, a mit most hiteles adat alapján kiigazítok. Ugyancsak Nemes János mondja naplójában: «1654 martius 31. Mentünk Olasztelekre, szegény Daniel János temetésére.» Tehát azelőtt egy pár héttel fejezhette be életét.³

A szolnokdobokamegyei *Pecsétszeg* község az I. János özvegyének, Gerendi Zsófiának és gyermekeinek birtokában volt az 1656. évben. Lehet, hogy életében még I. János is bírta, az említett megye monografiájá-

¹ G. f. 1906. 59. l. — ² U. o. 243. l. — ³ N. n. — T. 1903. 241. l.

ban azonban csak ez áll: ¹ «Pecsétszeg községet 1656-ban Gerendi Sofi, Daniel Jánosné bírta s gyermekei: Péter, Mihály, Judit és Éva.» A forrás, a honnan ez adat merítve van, nincsen megnevezve, de valószínűleg a Torma-gyűjteményből van véve, mivel ugyanezen a lapon és a következőn onnan említ pecsétszegi birtokosokat, a nélkül, hogy kitűnnék, miszerint az egész község, vagy csak egy részének a birtoklásáról van-e szó. De a Daniel Jánosné gyermekei is tévesen vannak közölve, mert a mint én a nemzedék-rendben megállapítottam, Daniel János és Gerendi Zsófia fiai nemcsak Péter és Mihály, hanem Ferencz is, leánya pedig Borbála, ki itt nincsen említve. Judit és Éva csak unokái.

Nemes János úgy I. János, mint családja iránt későbbben is rokonszenvvel viseltetett, a mi kitűnik abból, hogy az Olaszteleken maradt özvegyet is többször felkereste, meglátogatta. Naplójában jegyezte fel: «1657 jan. 2. Indultam az hadba, mikor urunk ő Nga Rákóczi Lengyelországba indult. Az nap betegedett meg feleségem. Mentem hálni bátyám, Nemes György urammal Olasztelekre Daniel Jánosné asszonyom házához.»² — És felkereste abban a másik útjában is, melyet 1659-ben tett s melyről így ír: ³ «Decz. 3. Minye vajda nem bízván magát Havasalföldiben jött ki Rozsnyóra. — 8. Mentem Brassóba, az nap Cserei Farkas érkezvén olyan hírrel, hogy Rákóczi fejedelem ő Nga kiment az országból. — 14. Indultam a háromszéki nemességgel Barcsai Ákos fejedelemhez ő Ngához, mentünk hálni

¹ Sz. D. m. V. k. 416. l. — ² N. n. — T. t. 246. l. — ³ U. o. 252. és 255. l.

Köpeczre. Ott meghallván, hogy Minye vajda Csikra szállott, éjszaka után harmincz lóval, hogy a csikiakat felvervén Minye vajdát megfogjuk, de a csikiak pártját fogva inkább hogy nem mint mellénk feltámadjanak, alig szaladánk ki Csikból, mentünk hálni Olasztelekre. — 16. Mentünk Kaczára, ott értük el Basa Tamás uramat.»

E néhány szóval találóan van jellemezve a csiki nép magatartása. És nem Minye az egyetlen havasalföldi vajda, ki úgy el tudta bódítani azokat az embereket.

I. János özvegyéről említés van téve «Kemény János tatárfogságban írt följegyzései»-ben.¹ Elősorolja a fogságba került erdélyi nemeseiket, ezeknek otthon élő nejeiket, az Erdélyben török pusztítás folytán balsorsra jutott férfiak neveit. Majd pedig így folytatja: «Erdélyi szegény özvegyeknek siralmok, óhajtások és imádságok hasson fel Ur Isten elődbe. Adj vitézlő jó gondviselő gyámolt s támaszokat nekik, kikkel együtt szent nevedet áldják, dicsérik s szaporodják megaprósodott hazánk.» Ez özvegyek névsorát kezdi Wesselényi Istvánnéval, Toroczkai Zsigmondné után pedig áll: «Daniel Jánosné asszony», a 48 előkelőbb özvegyasszony nevei között.

II. Mihály.²

Családi munkámban, adatok hiányában, életének csak egy néhány eseményéről emlékezhettem s azok is főképp családi, magánviszonyaira vonatkoznak. Később sikerült többet is megtudnom: fejtett ki köztevékeny-

¹ T. t. 1905. 469. l. — ² Lásd: Családi munkám 76. l.

séget, úgy is mint katona, úgy is mint fejedelmi táblai bíró.

Kemény János fennemlített «Tatárfogságban írt följegyzései»-ben a II. Mihály nevét is említi, azoknak névsorában, kikről ezt mondja: «Erdélyben lakott és lakó özvegy emberek és ifjak, kik boldogul szabadon Erdélyben, mint hal a vízben, élnek, kik tatár kézben tetszések ellen rabul tartatnak, nevek. — Szabadítsad és vigasztaljad Szent Úr Isten, éltesd bajokban szent áldásoddal.» — Ezek névsorában áll a Daniel Mihály (II.) és Daniel István (I.) neve is.

A Nemes János naplójában több helyen találkozunk II. Mihálylyal, részint otthonában, részint a közpályán lejátszódott egyes eseményeit említve meg a következőkben: ¹

«1661 november 1. Szállott a török tábor Fogaras körül. — 2. Ott voltunk. — 3. Indultam meg a háromszéki és csiki hadakkal; mentem hálni Felmérre. — 4. Keresztúrra. — 5. Apoldra. — 6. Mentem Segesdre. Hozták oda Daniel Mihály öcsémet, Sárosi Gergely és Szonda Tamás uramat több katonákkal együtt. — 7. Mentem Nagyszöllösre. Az nap esküdtem meg Segesden a fejedelem Apafi Mihály ö Nga hűségére.»

«1668 martius 19. Mentem hálni Baróthra. — 20. Olasztelekre az Daniel fiúk (IV. Ferencz, VII. Péter és II. Mihály) osztására.² Az nap indult Szikszainé asszonyom Bányára ment feleségemmel együtt Vargyasra; én is oda mentem hálni.»

«1678 februárius 18. Állott be a gyűlés (Fogarason) 19, 20, 21. Urunk ö nagysága az ország concessusából

¹ T. t. 1903. 378. és 379. l. — ² L. családi munkám 76. l.

eskettetett tanácsi közé bennünket négyen, úgy mint Mikola Zsigmond, Bethlen Gergely, Zemlinger Mátyás uramékat és engemet is méltatlan voltomra. Azon nap tevő ő Nga Bethlen Farkas uramat cancellariussá, Mikes Kelemen uramat ítélő mesterré, Petki János, Toldalagi János. Daczó János, *Daniel Mihály* és Baresai Mihály uramékat *láblabiróivá*. Választá az ország urunk ő Nga concessusából Haller János uramat ország komornyikává, de üres az ország tárháza.»

«1680 februárius 28. Jött hozzám Daniel Mihályné asszonyom.»

«1683 május 3. Jött hozzám Kálnoki Samuel uram; akkor kérte meg Márist, a leányomat Vas György uramnak, s oda adtam, kit az Isten szenteljen meg. — 4. Esküdtenek meg Vas György uram és a leány Mikes Kelemen, Daniel Mihály és Kálnoki Samuel uramék előtt. — 5. Mentek el ő kegyelmek tőlem.»

«1685 mártius 13. Mentem Fiafalvára s ott találtam Kendefi Mihály uramat. — 14. Indultam Kendefi Mihály öcsémmel, velem lévén feleségem is Olasztelekre, mentem hálni Benébe. — 15. Hálni Felső-Rákosra. — 16. Mentem Olasztelekre. Akkor kértem meg Daniel Judit (I.) hugomat Kendefi Mihály öcsémnek s ide adták, megesküdtek, ott vigan lakmározván az nap. — 17. Ott mulattam, hálni mentem Somborra, ott maradt az ötsém, Kendefi Mihály.»

II. Mihály 1660 július 18-án esküdött meg Haller Judittal, kinek hozományáról a következő leltár maradt fenn:

Jutkával adott ruházatok és eszközök lajstroma.

1. Egy arany láncz s formára csinált minden szemek középebe egy-egy gyöngy vagyon, huszonhat szemből áll, egy

- helyt megszakadt, nincsen sem kapocs, sem gomb rajta.
2. Tíz arany boglár, rubintos, két-két gyöngyös, egyiknek csak egy gyöngye van.
 3. Egy bokor fülbevaló gyémántos, mindenkinek egy-egy kis gyémánt s három gyöngy rajta.
 4. Két arany gyűrű, egyiken vagyon két kis rubint, másik fehér zománczos zöld kövel.
 5. Három pártá, egyik fekete bársony, viseltes, gyöngyös, aranyos boglárrel. Másik fehér atlaez, akiben vagyon ötvenhárom régi gyöngy, a többi közép s apró széles gyöngy, hét rubintos boglár rajta, az harmadik fekete bársonyra csinált, közép és apró gyönggyel rakott, kiben vagyon hat gyémántos arany boglár, az hatban tizenegy öreg gyöngy.
 6. Egy hajfonó, kinek közepiben gyöngyös rózsza vagyon.
 7. Két kézre való taszli, egyik bokor skófiom arannyal varrott, másik bokor ezüsteel, arannyal, körülötte ezüst csipke.
 8. Egy közönséges gallér tászlival együtt, más közönséges gallér is tászlival együtt.
 9. Két keztyű, egyik téli, királyszínű kamóka, ezüst csipke rajta, másik nyári, testszin bársony, ezüst csipke körülötte.
 10. Egy veres tafota előkötő. ezüst aranyos csipke rajta.
 11. Négy patyolat ing, két kis ingváll, egyike skófiommal varrott, másik islóggal.
 12. Három, minden napra való előkötő, kettő gyoles az harmadik vastagabb.
 13. Mindennapi három gyolesing.
 14. Egy gyoles hálóing, két alsóing.
 15. Négy ágylepedő, négy kendő.
 16. Egy fekete virágos bársony, ezüst csipkés (olvashatatlan).
 17. Egy nyesttel bérlett (olvashatatlan) mente, egy rend galand rajta.
 18. Egy nyakravaló, kiben fekete kláris vagyon, apróbb gyöngyös.
 19. Egy szoknya aranyos tircenelle (sic) szeres bársony vállal, arany prém rajta, ahoz matériából előkötő.

20. Négy vánkoshaj, két kisebb s két nagyobb, egy tálnyer (sic) keszkenő.
21. Virágos fekete bársony nyári palást, ezüst csipkés bojtos sárga bársonnyal bélelt.
22. Egy király szín kamóka-szoknya vállastól.
23. Két uj veres kordovány csizma.
24. Egy paplan.
25. Egy fehér gyöngyös hajfonó — egy fehér gyöngyből csinált hajnyomtatóval együtt.
26. Egy hajra való fehér gyöngyből csinált virág.
27. Tizezer gyöngy, elegyes, kásaszem gyönggyel.
28. Ingnek való csinldof (sic).

II. Mihályra vonatkozóan még egy eseményt kell felemlítenem. Közbenjárására és befolyásánál fogva nyerte a vargyasi Györke-család Apafi Mihály fejedelemtől nemeslevelét 1675-ben. Az Apafi sajátkezű aláírásával ellátott armalisban a nemesi jog adományozásának indokolásául el van mondva, hogy Györke Péter egy harczy futás alkalmával önfeláldozó segítségére volt Daniel Mihálynak. Daniel Mihály alól az ellenség golyója kilőtte lovát s Györke a saját lovát engedte át neki. Ezért II. Mihály elismeréssel szólott Györkéről a fejedelem előtt, ki nemcsak Györke Péterre, hanem testvérei, Mihály és Balázsra is kiterjesztette a nemesi jogot és címet.

Hogy mikor és mely ütközetben történt ez esemény, mely nemességet szerzett a ma is élő Györke-családnak, az armalisból nem tudhatni meg. De még egyes kifejezésekből sem tudtam következtetni. Annyi valószínű, hogy a XVII. század második felében Erdélyben is pusztító törökkel vívott csatározások valamelyikén történt. Lehetséges, hogy II. Mihály ép ez eseménynek köszönhette, hogy Kemény János, a török

garázdálkodást otthonukban szenvedő erdélyi főurak közé sorozza fentemlített feljegyzéseiben, s elkerülte a legkínosabbat: a török fogságot.

Az armalis 1765-ben van kiállítva, Háromszék vármegyében azonban csak az 1830. évben hirdették ki, mert úgy látszik, az eredetit jó ideig elveszetteknk vélték s a gyulafehérvári káptalan ez esztendőben értesíti a széket, hogy megtalálták és a kihirdetést véghez vihetik. Az eredetinek 1695-ben kelt másolata, családi levéltárunk tulajdona.

I. Samu, báró.¹

II. Lőrincz bárónak fia, I. Lőrincz nejének, Teleki Borbálának, ki később nagyváradi Horváth Andrásához ment férjhez, az unokája. Mint ilyen osztozik a Teleki Borbála halála után, 1780 június 10-én, a somberekí, szolnokmegyei és ludasi birtokokon, nagynénje, D. Kata, özvegy Mara Lászlóné «magam (báró D. Samu) és néhai édes atyámtól, báró D. Lőrincztől származott kedves hajadon testvérem br. Daniel Josepha, és a Horváth András gyermekei: Samu, Mária, alezredes ribiczei Ribiczei Ádámné, Klára, provincialis commissarius zeykfalvi Zeyk Zsigmondnéval. Osztoztatók, «mint vérek» gr. Széki Teleki Imre és szalontai gr. Tholdi Zsigmond.»²

1789 márczius 10-én osztozik a régi felkelhetőkön Jozefa nővérével, melyet D. Károlyi Mihály marosvásárhelyi táblai assessor vitt keresztül. Ez osztozkodást egymásközti perlekedés kellett megelőzze, mivel az osztálylevél I. Samut, mint «a Báró inctus urfi»-t említi.³

¹ Lásd: Csal. munkám 95. l. — ² Cs. lt. m. l. — ³ Cs. lt.

Szülei halála után birtokösszeírásban, melyet 1781 ápr. 10-én vittek végbe, a jobbágyok szolgáltatásaira és robotjaira vonatkozó érdekesebb följegyzés a következő: «Ad 8um a jobbágyok itten Olaszteleken szolgálnak télben-nyárban 3 napokat. Ad 9um A rendes szolgálaton kívül minden jobbágy tartozik egy tyúkot tized-magával adni, két mérés fonnivalót megfonatni és megszőtetni, egy köből vadalmát, két ejtel magyarót szedni, egy-egy szarvasmarhát kitartani. 10um Mikor az idő úgy hozza magával minden jobbágy tartozik egy-egy negyvenes bort minden fizetés nélkül elkorcsmárolni.»¹

Az I. Samu halálának idejére vonatkozó adat hiányában csak egyes eseményekből következtetve állíthattam az 1801. évet. Ez az időpont pedig annyival is inkább érdekel engem, mert az I. Samu halála után vette kezdetét az a hosszas fiú- és leányág közti birtokper, mely egész az én időmíg elhúzódott. S e következtetés nem volt téves, mert 1802. év előtti halálát bizonyítja egy 1802 június 15-én, Daniel Károly aláírásával kiállított nyugta, melyben elismeri, hogy br. Daniel Josefa br. Rauber Miklós ezredes neje a 800 mfrt tőkének kamatját 1799 decz. 5-től 1801 decz. 5-ig kifizette.²

Halálának éve és napja megvan azonban pontosan jelölve azon conscriptionalis levélben, melyben Benedek Antal olaszteleki pap és Demény Zsigmond tiszttartó a Daniel Samu ingóságait irták össze. «Meghalálozván L. B. kapitány Daniel Sámuel ő nagysága 1801 márcz. 25-én, az mélt. Daniel Elek (II.) mint kedves úri és

¹ Cs. lt. — ² Cs. lt.

atyafi vére az már néhai br. úr ö nga arról jó eleve dispositiót téven az udvarban találtatott minden portékát, ingóságot conscribáltunk.» Ez az időpont pedig nem a conscriptió, hanem a haláleset napja, mit igazol egy másik adat, mely a baróthi róm. kath. plébánia anyakönyvének IV. kötetében van bejegyezve s melyről születési évére is lehet következtethetni: «1801. Die 25ta Martii obiit in Domino Liber Baro Capitanens Samuel Daniel, anno ætatis suæ circiter 45^a, Sepultusque est die 15ta április Solemniter.»

IV. Ferencz.¹

Családi munkámban is kevés adatot tudtam összehozni a IV. Ferencz életére vonatkozóan s azután is keveset találtam. De hogy az erdélyi előkelő családokkal barátságos viszonyban élt, főkép Bethlen Gergelyvel, ki később udvarhelyszéki főkirálybiróságáért tekintélyét oly annyira felhasználta, mutatja Nemes János naplójában tett kétféle feljegyzése: «1674 szeptember 23. mentem Orosztelekre Daniel Ferencz öcsém uram meglátogatására. — 1675. jöttek hozzám Daniel Ferencz öcsém uram, Bethlen Gergely és Horváth Kozma uram.»²

VII. Péter.³

Szintén birta a Nemes János barátságát és vendégül látta fiának I. Józsefnek 1675 július 20-án tartott keresztelőjén, mit a naplóíró is megemlíti.⁴ Úgyszintén

¹ L: csal. munkám 102. l. — ² T. t. 1903. 542 és 546. l. — ³ L: családi munkám 104. l. — ⁴ T. t. 547. l. 1903.

bensőbb barátság fűzhette a dokoki Mikó családhoz is, mert mint vendég volt jelen a Mikkó Miklós leánya, Erzsébet és Maurer Mihály lakodalmi ünnepségein.¹

Apafi Mihály fejedelemnek egy VII. Péterhez intézett rendeletet közölt Géber A. egyetemi tanár, kinek kezéhez gr. Bethlen-család levéltárából, ide pedig a VII. Péter apósa, Borsai Nagy Pál családjától juthatott, a rokonsági összeköttetés folytán. A rendelet teljes szövegében így hangzik:

«Michael Apafi Dei graa Princeps Transilvaniae partium Hungar. Dnus. Siculor. Comes etc.

Generoso fidelis nobis dilecto Salutem et graam nostram.

Jöllehet a felháborodott szomorú időkhez képest régtől fogván szegény hazánkban forgot szertelen nyughatatlankodások és expensák is forognak ugyan szemünk előtt, mind az által az Római Császár ő Felsége az Partiumba quartélyozó vitezik csendesítésére s hogy borzasztó fenyegetőzésekhez képest szegény hazánkat követhető romlásunkh elfordítására kételenítettünk mellettünk levő becsületes Tanács úri és főrendű Deputatus s hiveink ő keglmk megegyezett tetszésekből Kgl'dre is Tall. 200 — ketszáz imper. Tallérokát, vagy két-két forintyával computálván annyi erő pénzt sub spe futuri restitutionis vetünk. Három annyi erő jószágának elfoglalása más azon summát letévő embernek három esztendei birodalma alá való bocsátásának igen szoros poena alatt; így értvén azért kegyelmed is ez szomorú időkhöz képest jó reménység alatt modo prævio let kegyelmes dispoontkat Parancsolyuk igen serio Kegyelmednek azon keglmdre vetet summát ad diem 12 præsentis Beszterczén Haranglábi Sigmond és Resner Pál Hiveink kezéhez administrálni el ne mulassa, különben ez dispositiónk ellen magokat apponálók ellen irott deliberationknak executióját becsületi sérelmével ex-

¹ M. n. gen. füz. 906. 79. l.

perialya minden kedvezés nélkül. Secus non faetr. Datum in arce nostra Fogaras die 3 Januarii A. 1687.

Apafi s. k.

P. S. Ugyanazon fen megírt szükségre zabot sum. Cub. 100 kellett kegyelmedre is vetnünk sub spe futur. restitution. úgy, hogy Beszterczen, Kolozsvárt, vagy Szamos-útvárt kölcsön, vagy az mint lehet szerevzen az ott, az erre rendet Perceptor kezéhez administrálhassa sub poena praescripta kgd el ne mulassa

Daniel Péter imp. 200.»

Külczm: „Generoso Petri Daniel de Vargyas Fide Nobis dilecto.”

A rendelet külső oldalára van írva a következő nyugta:

«Anno 1687 die 9. Febr. ezen commissioban specificalt fl. 400 négyszáz forintokat Tekintetes Nemzetes Daniel Péter úr megatta, kiről quietaljuk ő kegyelmét in Besztercze»

Haranglábi Sigmond s. k.

Resner Pál s. k.

Alatta áll Daniel Péter e sajátkezüleg írt feljegyzése:

«Anno 1688 die 4 febr. Tekintetes Nagy Pál úr a fen specificalt fl. 400 négyszáz forintokat megatta»

Daniel Péter s. k. p. h.»

Géber Antal szerint ezen kölcsönre vonatkozik Bethlen Elek Teleki Mihályhoz 1687 márcz. 19-én írt levelének e része: «Talán uram a Haranglábi Uramnál levő pénzből az mármarosiaknak segítségekre vagy 10,000 frtot nem ártana adni, hogy az országtól el ne szakadnának és a német fuziója is inkább ereszkednék.»¹

¹ Teleki levéltár, miss. 157. nr.

I. Mária.¹

Mint a gróf Keresztesi Márton özvegye, az 1730. évben halt meg, mert ekkor fogantatosítják a haláleset után szokásos birtokösszeírást. E szerint a conscriptio szerint nagyobb birtoka volt I. Máriának Székelyföld-váron, részbirtoka: Aranyosszeben, Mohács, Keresed; Tordamegyében Aranyoslóna, Kok, Gerend, Vajdaszeg, Felsőfüged; Alsófehérmegyében Gabad, Csongva, Újfalu, Felsőorbó, Muszka községekben.² — Arra vonatkoztatva, hogy hajdan hova kiterjedt a Daniel-család birtoka, nem tartottam feleslegesnek ezt is felsorolni.

III. Erzsébet.³

A család genealogiai táblázatán ejtett tévedésnek kiigazításaképen kell közölnöm, hogy a III. Erzsébet férje nem gr. Kun György, hanem Gergely volt. Bizonyítja ezt br. Bánffi György és Bánffi Zsuzsánna, gr. Bethlen Ádámné 1788-ban tett tanúvallomása, melyben a II. D. Gábor és II. D. Samu közti békés rokoni viszony felől tanuskodnak.⁴

II. Samu.⁵

Mivel I. Samu báróval egy időben élt s mindkettő hosszabb időn át katonai pályán volt, talán épen egy ezrednél szolgálva, sok ideig egy rangban is, az élet-történeti adataik könnyen összetéveszthetők s a külön-

¹ I. csal. munkám 112. l. — ² Cs. lt. Bónis levelek. — ³ I. csal. munkám 125. l. — ⁴ Cs. lt. — ⁵ I. csal. munk. 132. l.

választásnál sok gondot okozott a zavar elkerülése. Pedig csak távoli rokonok: amaz báró, örökölvén e címét, emennek szülei III. János és Daniel Klára. Apja korán elhalt s özvegy anyjától már 1756 jan. 29-én Fazekas István melegföldvári zsellérük kérdezi, hogy immár kinek teljesítsen szolgálatot, mert az ura, Daniel János halála után annyian rendelkeznek neki, hogy maga se tudja, kit szolgáljon.¹

A II. Samu katonai pályájára némi világot vet Schmerzing Prinz Nassau curassir-ezred parancsnokának 1783 okt. 28-án, valószínűleg a katonai pályával való szakítás alkalmával kiállított bizonyítványa. E szerint Daniel Samu három évet és négy hónapot mint hadnagy, tíz évet és harmadfél hónapot pedig mint főhadnagy szolgált a Schmerzing ezredében és teljes meglegedésére.²

Halálára vonatkozó adatot csak most találhattam, a mivel ugyan a teljes időpontot még nem állapíthatom meg; de az év és évszak megjelölésével az eddigi homályt, a mi halála idejét fődte, szétoszlathatom. — Zathureczki István jószágigazgató a Daniel Polixena és Borbála felhatalmazása alapján folyamodik a bardoczszéki commissióhoz, honnan a II. Samu olaszteleki hagyatékára nézve Daniel Elekkel szemben védelmet kér meghatalmazóinak, mint örökös jogutódoknak részére. E folyamodványban áll a II. Samu eltemetésének napja: 1818 nov. 22. Az akkori kor szokásai szerint azonban a halottak tetemeit heteken, sőt hónapokon át is temetetlen hagyták.³

¹ Cs. lt.

² U. o.

³ U. o.

III. Ferencz.¹

Ama nagyarányú köztevékenység mellett, melyet harczban és békében kifejtett, az erdélyi előkelőbb társaságok közismert tagja, több családi ünnepély vendége is volt. Bodoki Mikó Miklós naplója szerint ott van 1651. januarius 10-én a Mikó Borbála és Székely Bálint, a későbbi török fogoly kézfogóján, Bodokon, a többi vendég, Kálnoki Mihály, Mikes György, Mikó Péter, Nemes Tamás, Apor Lászlóné stb. között. Úgyszintén jelenlétében játszódik le a Mikó Anna és Daczó Péter lakodalma, 1655. szept. 12-én.²

III. Ferencznek nem csekély szerep jutott, mint az erdélyi egyik nemzet, a székelyek vezető emberének, Erdélynek a Rákóczi György lengyelországi hadjáratát követő válságos éveiben, az országgyűlésen, hadban és diplomáciai téren egyaránt. És ez a szerepe nem ismeretlen a történelem előtt, családi munkámban is van ismertetve, e helyen egy régebb napvilágot látott, de tevékenységének részleteiben is felvilágosító adatot kívánok közreadni, életrajzának kiegészítéseképen. Pétrichevich Horváth Kozma naplója tartalmaz részletesebb adatokat erre nézve, mit a Thaly Kálmán szerkesztésével a «Történelmi Kalászkok»-ban adtam ki. A Barcsay pártjához tartozó Horváth, az eseményeket mint szemlélő jegyzi fel, tehát a leírást hitelesnek kell tartanunk.

A napló Barcsainak adománylevelében említett jeni küldöttségéről és annak előzményeiről ezeket tartalmazza:³ «A két locumtenensek (t. i. Barcsai Ákos és

¹ L. csal. munkám 147. l. — ² Gen. füz. 1906. 59. l. — ³ Tört. Kalászkok 53. l.

Bánffi György) egy darabig Fejérvárott voltanak, az ország népét hívták oda, hogy ott valamit magok megmaradására és miképen a hatalmas pogány nemzetnek eleibe küldhessenek azt engedtettsék, Rákóczi Györgyöt maguk segítségére oltalmakra híjják, végezésnek, de a haza fiai közül némelyek keveset gondolván a locumtenensek requisitiójukkal, némelyek maguknak refugiumot keresvén és házok népének és javoknak a pogány ellen, némelyek Rákóczi György mellett lévén, kik jöttek el s kik nem; a kik eljöttek közinkbe Fejérvárra, a többi nélkül semmit sem akartanak végezni, mindazonáltal Rákóczi Györgyhez követeket az három nemzetből elküldöttek (Bánffi Gy. Daniel F. és Lucs J.) kik hívják be; de amaz bizonyos conditionokat kívánván a követektől, im ezeknek instructiójok róla nem lévén, re infecta visszajöttek, hanem Rákóczi Györgynek és ha mind nem is, de nagy részének az hazafiak közül tetszett az, hogy Barcsai Ákos az egyik locumtenens — s ezen alkalmatosságból majd fejedelem, Losonczy Bánffi György, vargyasi Daniel Ferencz és a szebeni királybíró Lucs János követségben menjenek be a fővezérhez, avagy ha úgy kívántatik a portára; Bánffi György elmarad, hanem Barcsai Ákos megindul és azt gondolván, hogy a fővezér Brassó felől jőne, elmegy Nagysinkig, onnét visszatér és maga mellé vévén vargyasi Daniel Ferenczet, Udvarhelyszéknek király-főbíróját és az erdélyi törvényes táblának hites assessorát és viszont a feljebb megírt Lucs Jánost, szebeni királybíró és az egész erdélyi szászságnak fejét, comesét, ismét Breszkói Váradi Jánost és Szilvási Bálintot, bemegy Jenő alá a fővezérhez, és ott — maga tudja, Barcsai Ákos — követtársaival együtt mint trac-

tálták Rákóczi fejedelem dolgát és az haza dolgát, elég az, hogy maga fejedelemséget nyert magának; a fővezér elmenvén Jenő alól, Berekszói Váradi Istvánt és Szilvási Bálintot, ismét szebeni királybíró, Lucs Jánost elviszi önmagával a portára, Barcsai Ákost fejedelemségre egy kapucsi basától beküldi Erdélybe; a mely új fejedelem alkalmatosságával ez szegény hazára, Erdélyországra ötszázezer summa vettetéek, melynek hírét magával hozá Barcsai Ákos. Én nem tudom, de hallottam sok embereknek olyan értelmeket, hogy maga ígérte volna a fejedelemségért. — Annak felette nyolczvanezer tallerra neveltetett az adó, mely felől is voltanak hasonló vélekedések. Ezen dolgok folytanak azon esztendőbeli nyáron és őszön.»

Ezután Horvát a Rákóczi György haláláról s az azt követő eseményekről emlékezik meg, ezzel kapcsolatban pedig Váradnak török kézre jutásától. Ez alkalommal lett követségbe küldve Daniel Ferencz és Haller Gábor Váradra, a török vezérhez. A követekkel együtt ment Horváth is, de nem mint kiküldött, «hanem csak látásért, hallásért.» Várad megadván magát Barcsainak, a követek onnan Borosjenőre, Lippára, majd Temesvárra mentek, mindannyian jó reménységgel, de főképp Haller Gábor, a portához való nagy hűségében «netalán ajándékot is viszen Ali basától; volt is rész szerint biztatása egy *zsidóból lett török csausztól*, semmi haszonnal, mert csak egy csauszt is ki nem küldé előnkbe, hanem egy temesvári törököt, a ki szállásunkra vezessen, hova beszállván elegendő janicsárok jövének oltalmunkra; helyben letelepedvén és másod, vagy harmadnap audientiánk lön Ali pasa előtt, elmenénk ki a mezőre a hol táborba volt friss sátorokban és derék

divánt gyűjtven, szemben lön a követekkel, de még meg sem kaftánozák, nemhogy bennünket, a kiket biztatott a zsidóból lett csausz, de még a követeket is; de kérdvén, hogy miért mentenek követek az országnak sok nyavalyáit, romlásait számlálni kezdék kérvén mutatná jó akaratyát maga is a szegény Erdélyországhoz és a porta előtt is törekednék; elhallgatván a követeknek rendét, hol az adó, hol a summa (t. i. a Barcsai közvetítésével kivetett ötszázezer tallér), megmondván hogy semmit abban meg nem hoztanak, hanem inkább azért jöttenek, hogy annak elengedése felől törekedjenek: nem sokat hagyván szólani a követeknek, hanem csak elküldék őket nagy sietséggel.»

Ezzel az audientíának vége lett, Ali pasa táborával Temesvárról elindult s a követeknek is menniök kellett. Azt hitték, Borosjenőhöz vezet a pasa útja, de Aradnak tartott és meg is szállotta.

«Értésünkre esék, hogy Barcsai Ákos bizonyos számú középrenden levő fő- és nemes emberekkel és a maga udvari népével ott vagyon az aradi mezőn, de távolkán tőlünk, kinek odajövele így lön: míg mi oda jártunk Tömösvárra, Barcsai Ákos az erdélyiekkel együtt Szeidi Achmet budai vezértől el nem bocsáttattatnak, hanem mindenütt vele jártanak, Várad felé mentenek, de semmi nevezetes kárt ott nem tettenek a törökök, a gazdálkodást mindazonáltal megkivánták. Ali pasa parancsolata volt az a budai vezérhez, a mint értettem, hogy Barcsai Ákost maga mellől el ne bocsássa, azonban hivatta magához Ali pasa Barcsai Ákost, de míg mi Temesvárra voltunk semmit abban nem tudtunk, melyről kérdést vön ő nagysága a budai vezértől, azt javallotta az, hogy ne Ali basához, hanem menjen be a

portára, im ennek nem tetszvé az, maga tudja micsoda okokra nézve odajött, a mint fejebb irám. Annak utána értésekre esvén Haller Gábornak és Daniel Ferencznek a Barcsai Ákos fejedelem ott létele, megindulának hozzája, de az őrző janicsárok megállítának bennünket, miglen Ali basának irtására adták a dolgot, elmene oda egy jancsár, s megjőve: nem bocsáták el őket, hanem engem küldenek Barcsai Ákoshoz, kit én egy kisdedszerű sátorban vesztég fekvűve találék, kérdé: hol legyenek a követ urak, miért nem mentenek hozzája? Megbeszéllem mint jártanak, kérdé tetszik-e a követeknek, hogy oda ment? mondám nem tetszik, azt javallották volna inkább, ment volna be a portára, mig így beszélgeténk, eljőve mintegy tiz, vagy tizenkét csausz Barcsai Ákos után, kik Ali basához felkísérjék. Megindula, én elmentem egy darabig véle, utamban, (mint-hogy még távolban volt az Ali basa tábora a Barcsai Ákos szállásától) térek Haller Gábor és Daniel Ferencz szállásokra, megmondván, hogy viszik fel Ali basához Barcsai Ákost. Lóra ülének és megegyezének véle és midőn közelítették Ali basa táborához, az thihaja sátorába vivék mind Barcsai Ákost, s mind az követeket, onnét egy kevés idő mulva bevivék Ali basához őket, a holott Barcsai Ákost csak magát megkaftányozták, de többet senkit nem, a kivel igen keveset beszélvén Ali basa, elbocsátotta magától, de úgy menten oda az ő sátra mellé jőjön szállásra minden véle lévőekkel; szót fogad Barcsai Ákos, noha szintén lemenőleg vala a nap, besötétedett, míg helyben telepedtenek a véle levők; másnap virradólag igen jó hajnalban megakaráván indulni Ali tudakozódta tőle Barcsai Ákos, ő hol járjon? Amaz azt izente, ott járjon, a hol neki tetszik,

akár elől, akár a tábor után? mentünk mi szegény magyarok egy csoportban, a mint mehettünk és szállánk meg a török hadakkal együtt Zaránd mellett, » hová megszállásunk után asakhamar eljőve Szeidi Achmet fennemlített budai vezér a maga fizetett igen színes és vitézi módra teremtett s ahhoz képest felfegyverzett kopiás, szarácsias hadával, de már tisztitól exauctoráltatott és helyébe egy Izmael nevű basa tétetett volt budai vezérré. Mene Ali basa táborához és minden tartózkodás nélkül szolgáinak, hadának egy részével bé az Ali basa sátorába (nem láttam távolbán lételem és a sűrű emberek mián; hallottam, hogy a sátor kertét letaposták Ali basának) kívül igen keveset beszélvén ki a sátorból és akarván menni az új successor budai vezér köszöntésére. »

Tovább menve előadja a napló a török tábor és a követség Borosjenőre érkezését, majd Nagyváradra való menetelét. Várad előtt a város küldöttsége fogadta s Tisza István szónokuk arra kérte a lakosság nevében, hogy »ha ő ellenük indulatja volna, tenné le azt, ne háborgatná őket, mivel ők a portához való engedelmességben és hívségben volnának.«

Eddig tart a Horváth naplójának a hosszú időn át még megmaradt része, melyben a III. Ferencz szereplését is feltünteti. A követek neveinek többszöri fel- említésénél nehányszor elhallgatja ugyan a Daniel Ferencz nevét s lehet, hogy időnként meg is vált tőlük, vagy hogy mindvégig nem tartott velük, de nem valószínű, hogy ez lett volna oka neve kihagyásának. Még meg van említve Rákóczi Györgynek Fenes és Kolozsvár közt 1660 junius 7-én történt tragikus kimeneteli halála, a melylyel aztán lezáródik a memoire.

Rákóczi fejedelemmel egyazon évben halt meg Daniel Ferencz is, miről a családi munkámban ismertetett adaton kívül Nemes János naplója is szól: «(1660) szeptember 29. mentünk a fejedelemmel együtt Kolozsvárra. 30 án temették el Daniel Ferencz bátyámat.» — E sorokból is következtetve, föltehető, hogy Kolozsvár volt halálának színhelye.¹

E helyen jónak találok a hagymási birtokra vonatkozó adatokat is közölni, mivel az, a Barcsai Ákos adományaképen, mint a III. Ferencz tulajdona került a Daniel-család birtokába. Szolnok-Dobokamegye monografiájában ezek vannak feljegyezve róla:²

«Hagymás (alsó) község: 1659.-n ezen birtokot Barcsai Ákos vargyasi Daniel Ferencznek és neje Béli Juditnak adományozta (27 L. Reg. 56 és Jakab Elek: Kolozsvár tört. Oklevt. II. 341.).

1662.-n Daniel István (I.) és neje Kemény Zsófia birják, fiok István (II.). (Torma-gyűjtemény.)

1684.-n Daniel István (II.) és neje Pekri Pólitól való leánya, Póli, br. Wesselényi Istvánné, kinek gyermekei: Anna, Bethlen Lajosné, kinek fia Lajos itteni birtokát Panajot Pál kezelte 1844-n; másik leánya Mária, Teleki Ádámné, kinek leánya Anna, schonburgi gr. Degenfeld Miksáné; harmadik leánya Póli, Kemény Simonné, kinek leánya druzsi Radák Adámné; negyedik leánya Zsuzsi, Bánffi Györgyné 1845-ben birnak itt. (Torma-gyűjt.)

1694-n egyik birtokosa Daniel Mihály, vargyasi (III.). (Gyf. Szatmár fasc. 2. nr. 56.)

1754-n br. Daniel István (II.) egyik birtokosa. (Torma-gyűjt.)

¹ Tört. tár 903. — ² Sz. A. m. IV. k. 7—8. l.

1778.-ban Daniel Mihály (III.) a birtokosa. (Megyei Ltár. selejt. 104. sz.)

1786-n br. várgyasi Daniel Istvánnak, mint első birtokosnak van: 28 jobbágya, 2 zsellére, Daniel Borbálának (IV.) 12 jobbágya, 5 zsellére, 11 szegénye. (Erd. főkszéki ltár.)

III. Ferencznek egy érdekes reliquiáját szereztem vissza az 1903. évben: a Thököli-féle fölkelésben, majd a török elleni harcokban és minden hadi szereplésében használt kardját. Később a Rákóczi kuruczainak került kezébe s a Rákóczi-korszak történetírójának, Thaly Kálmánnak köszönhetem, hogy családunk tulajdonába visszakerülhetett.

Thaly Pozsonyban, gr. Eszterházi Jánosnál látta e kardot s feltűnt neki a rávéssett unitárius jelige. A mint Thaly Kálmán ezt velem közölte, már sejtettem, hogy az valamelyik Danielé lehetett. Óhajomásomra Eszterházi János gr. megtekintés végett elküldötte nekem, s így sikerülvén megállapítanom, hogy régen tényleg a Daniel Ferenczé volt, majd a kassai történelmi kiállítás után, hol ez ereklje is ki volt állítva, volt szives nekem ajánldekozni. Az Eszterházi szivességét köszönettel fogadtam s egy, az atyámtól reám maradt régi karddal igyekeztem viszonzni.

Szakértő véleménye szerint a kard pengéje régi török munka, a rajta levő metszetek, valamint a hüvely és bronz díszítései későbbi erdélyi ötvös-kézre vallanak. Pengéje egyik oldalán áll ez a véset: «Soli Dei Gloria», alább, babérkoszorú közepén egy monogramm: N. F. D. (Nobilis Franciscus Daniel), alatta pedig: «Az te szent nevedért s az szentségedért»; majd egy nemzeti öltözetű férfialak, baljában egy hegyes éles bárdal, felemelt

jobbjának hüvelykujját ég felé tartva. — A penge más oldalán van bemetszve: «et honor 1657». Alatta a bábbal körített monogramm, fenti vallásos jelmondatával, melynél a «szentségedért» helyén hibásan «szentészeteseg». És e hibás szóból következtethetni, hogy nem készíthette magyarul jól beszélő, hanem valószínűleg az ötvös-iparral foglalkozó valamelyik erdélyi szász. Ez oldalon is ott áll a fegyveres ember alakjának metszete. A gr. Eszterházi tulajdonába egy tarnopoli régiségkereskedőtől jutott, vásár útján.

I. István.¹

Nemes János a Daniel-család tagjai közt a legszorosabb barátsági viszonyban I. Istvánnal élt. Többször voltak egy társaságban és nagyon sokszor egymás vendégei. Erre vallanak naplójában tett följegyzései, melyeket szó szerint kiírva, itt adom.²

«1670 június 8. — mentem Vargyasra, Daniel István uram leánykája keresztelésére. 9. — a feleségem ott maradtván, mentem hálni Benébe.»

«1671. április 6. jött Béli (Pál) uram hozzám több becsületes emberekkel együtt ebédre, ebéd után elmentem Daniel Ferenczné asszonyomhoz ott hálni.»

«1672. november 22. Mentem Vargyasra Daniel István fiacskája keresztelésére, kit kereszteltek Mihálynak, melyet éltessen Isten a maga igaz ismeretiben.»

«1673. augusztus 16. mentem az kálnoki templom felől való contraverzióinak eligazítására, holott vannak comissariusok Daczó János, Daniel István, Domokos

¹ L. csal. munkám 163. l. — ² Tört. tár 1903, 489. s. köv. l.

Tamás és Czakó Dávid uramék. A templom resignáltatott az orthodoxa religion valóknak, mivel azok voltak portiób partesek!»

«1674. martius 18. Volt nálam Daniel Ferenczné asszonyom és Daniel István úram ebéden.»¹

«1674. május 29. Jöttek hozzám Daniel Ferenczné komámasszony Daniel István öcsém urammal együtt ebédre.»

«1676 febr. 18. volt kézfogásunk, egyszersmint lakodalmunk feleségemmel, Huszár Borbálával» ... stb. «Voltanak lakodalmunkon Béldi Pál, Mikes Kelemen, Daniel István, Kálnoki Sámuel» ... stb.

«1677 Martius 2.-án mentem keresztelőbe Vargyasra Daniel István uramhoz, kereszteltük kis leánykáját, Juditot. 3.-án mentünk Daniel Mihály uramhoz Olasztelekre.»

«1677 május 21. ebédre (Oltszemről) Ilyefalvára Daniel István uramhoz.»

«1677 September 28. Kereszteltem meg kis fiamat, Domokost» ... stb. «Voltanak sok becsületes emberek jelen Béldi Pál, Daniel István» stb.

«1680 februárius 28-án jött hozzám Daniel Mihályné asszonyom, akkor éjszaka jött a köszvény a bal lábamra. 29. Daniel István nálam.»

«1680 martius 29-én jött hozzám Bethlen Miklós s Daniel István uram.»

«1681 Januarius 1. Voltanak nálam Daniel Ferenczné asszonyom, Apor István feleségestől, ebéd után elmentenek ő kegyelmek.»

«1684 augusztus 14. indultam meg Hídvégről, mentem hálni Vargyasra Daniel István uramhoz.»

¹ L. esal. munkám 165. l.

A Teleki Mihály által összegyűjtött és a könyvpiaczon is megjelent levelezéseinek «Teleki Mihály levelezése» című munkában szintén található egy néhány adat, mely I. Istvánnak ifjúkori politikai, jobban mondva közszerepléseire vonatkozik. Bánffi Dénes Husztról 1661 aug. 14-én Telekihez írt levelének utóírata így hangzik: «Daniel uramnál levő leveleimet Istenért kérem vegye kezéhez, de másokkal ne kommunikálja. Meg nem írhatom búsulásomat azokon a leveleken s tudósítson felőle, ha adta-é, nem-é meg őket?»

Pár héttel később, aug. 29-én Bánffi szintén ez ügyben keresi meg levelével Telekit. «Ugy hiszem talán Isten szegény hazánknak javára a németiséget beviszi Erdélyben» ... stb. «Daniel uram dolgáról ír kegyelmed, de nem értem a dolgot. Egyszer azt írta kegyelmed, véghez vitte, másszor, hogy nem akarja. Kérem kegyelmedet, legyen rajta, vegye kezéhez. Másképen úgy hallok, vakmerő legény ő kegyelme, de ha meg nem adja, Isten úgy segéljen, valamelyikünknek, de keserű lesz a vége. Soha Erdélyben kenyeret ne egyem, ha meg nem vonakodunk érte.»

Hogy ezek a levelek, melyekért oly elszánt követeléssel lép fel Bánffi, micsoda lényeges tartalommal bírhattak, semmi adat vagy nyom alapján nem tudhatom. Talán ki is adta kezéből I. István, mert máskülönben levéltárunkban meg volnának. Lehetséges, hogy az akkori zavaros erdélyi politikai állapotok közt, a Leopold kegyeltje, Kemény János pártjához ragaszkodó Bánffi, politikai álláspontjának kiderülésétől félt, vagy éppen kompromittáló adatokat tartalmazhattak.

Teleki Mihály a fejedelmi küldetésben járó Daniel István útján, alkalmilag, Czigányiról 1661 szept. 5-én

Veér Judithhoz küldött levelének végén e megjegyzés áll: «vagyon negyed napja, hogy írtam ez leveletem, de itt kellett várakozni Daniel uramnak, mivel Wesse-lényi úrfiat itt tartóztatta a fejedelem.»

Ama követségből, melyben I. István, mint az Apafi megbízottja tárgyalt a Kemény Simon követével s melyet a történelem is már ismer, Rédei Ferencz Telekinek 1662 febr. 17-én ezeket írja: «Daniel István uram ment-é el, vagy más, még nem tudom, gondolom ugyan hogy ő kegyelme, de csak levéllel, nem szóval való követséggel.» Ugyancsak követségről szól Kemény Simon 1662 május 12-én Medgyesről Telekinek küldött levelében: «Daniel István felől való hír, hogy elbocsátották, igaz, de hogy oly válasszal, mint hirdetik, Ében uram előtt tökéletlenség.»

II. István, báró.¹

Korának ritka műveltségű férfiúja volt II. István, ki oly időben választotta kedvencz foglalkozásának az írás mesterségét, mikor a Rákóczi táborának szétfoszlásával, feledésbe indult vitézi dalokkal megszűnt a kurucz költészet, mely a fejlődés első fokán álló magyar irodalomnak hatalmas lendületet adni volt hivatva. A tizenhatszázadik század második felének alkotó irodalmi csoportja még csak nagy időközökben adtak az olvasóközönség kezébe egy-egy könyvet, a mi az akkori viszonyok közt ki tudja, jutott-e s ha igen, mikor, az udvarhelyi főkirálybíró kezéhez. A szatmári béke után bekövetkezett lassú tespedés idején a magyar társadalmi

¹ L. csal. munkám 212. l.

szellem a legkevesébbé sem lelkesített, ösztökélt senkit, hogy írói babérok után törjön és a ki író tollal kívánt munkálkodni, azt csak lelki szükségletének kielégítése-ként tette.

II. D. István a mellett, hogy a harcban, később vezető férfúi hivatásánál fogva a megyei közpályán és családi vagyon kezelésében épen elegendő munkásságot fejtett ki ahhoz, hogy egy ember munkaerejét kimerítse, a pihenésre jutott idejét munkák írására használta fel. Egymásután adta ki munkáit, melyek közül csak a református főtanodák könyvtáraiban maradt fenn igen kevés példány s nem tudhatni, nem jelent-e meg olyan is, a miről nem szerezhettem tudomást. — Konez, néhai marosvásárhelyi ref. főgimn. tanár iskolájuk könyvtárában a következőkben állította össze e munkák sorozatát:

1. *Monita paterna*. Atyai intések hasonló nevű fiához intézve, az alkalommal, midőn ez véletlen szerencsétlenségből jobb karját átlötte. Megjelent Szébenben, 1752. évben. Az első lapon áll a II. István arcképe, oval alakban, a családi czímer felett, mely alatt ez áll: „Stephanus Liber Baro de Daniel et Vargyas ssæ. imperatr. regięque Majestatis incl. Sedis primorię Sicul. Udvarhely judex regius supremus et illustris Collegii Nagy-Enyediensis Curator articuloris etc.

2. *Descriptio vitę Stephani liberi baronis de Daniel*. 1764. Önéletrajza, nemcsak száraz évszámokban, hanem a jelentősebb események leírása, elmélkedéseivel és az akkori állapotok feltüntetésével kísérve.

3. *Örök életre vezető egyenes út*. Enyed, 1765.

4. *Isten eleibe bocsátott alázatos könyörgések gyakorlása*. Enyed, 1766.

5. *Variarum meditationum sacrarum miscellanae*. Enyed, 1766.

6. *Commentarii in Apocalypsia Joannis*. Kivonat Vitringa munkájából s a hozzáfűzött ismertetés.

7. *Deus a solvandum me intende! Jehova ad me adjuvandum festina*. Enyed, 1765. A szentháromság tanának magyarázata és méltatása, az unitáriusokhoz intézve.

E munkák többnyire latin nyelven vannak írva, a mi rájuk nézve nagy kár, de tekintetbe kell vennünk, hogy a magyar nyelvet abban az időben írásra használni csak a fiatalabb nemzedék tudta s hogy milyen szerepe volt úgy hivatalos, mint magán használatban akkor a latinnak. És szintén korának állapotait kell figyelembe vennünk, ha e könyvek tartalmában többször találkozunk felekezeti türelmetlenséggel, mert ez az egykor Erdélyben uralomra jutott két protestáns felekezet, a reformátusok és unitáriusok egymásközi éles viaskodásának visszhangja, oly ember lelkében, ki a boldogságot és megnyugvást keresve, egyik egyházból a másikba lépett át.

Mindazonáltal e könyvek magas színvonalú műveltségről, széleskörű ismeretekről tesznek tanuságot s arról a költőies gondolkodásról, melyet felesége, édes anyjától, Petróczy Kata Szidóniától nyert örökségékep vitt a II. István házába.

II. Lajos.¹

II. Eleknek levéltárunkban meglevő sajátkezű feljegyzése szerint született 1755 febr. 8-án.

II. Lajos volt az a «Daniel alezredes», kit a Szilágyi

¹ L. csal. munkám 245. l.

szerkesztette «Magyar Nemzet Történeté»-nek 505. lapja (VIII. kötet) szerepeltet. E szerint részese lett volna ama mozgalomnak, melyből kifolyólag Festetichet Bécsben letartóztatták. Ugyaninnen tudhatni meg, hogy abban az évben II. Lajos, Lipót utasítására, illetőleg rendeltére a katonai hatósággal együtt Szerémből Bécsbe ment.

Sebetie «A magyar kir. testőrség» című munkájának betűsoros névjegyzékében időnként a testőrök közt katonáskodó Danielekről a következő följegyzések állanak:

«fsz. 228 ns. Daniel Ferencz (VII.) t. 1771—1773. Udvarhelymegye.

230. báró Daniel Lajos (II.) t. a. ö. (testőr alőr-mester) 1778—1781, 1785—1787. Erdély.» (A bárói cím tévedésből lett odatéve.)

III. István.¹

Szolnok-Dobokamegye monografiájában III. Istvánról, mint Doboka községi birtokosról fel van jegyezve:²

«1. Doboka község: 1766 Daniel Istvánnak jelezve van 4 jobbágytelke. (Apor-ltár.)»

«1770-ben vargyasi Daniel István anyai jogon összefirt birtokosok élén van feljegyezve. (Erd. főkörmesz. ltár.)»

II. Éva.³

A II. Éva halálának ideje, nemcsak az év, hanem hó és nap is meg van jelölve; bátyja, II. Imre egyik levelében, melylyel épen húga haláláról kívánta értesíteni I. D. Samu kapitányt. E szerint meghalt 1793. évi Szt. András havának 2-án.⁴

¹ L. csal. munkám 224. l. — ² Sz. D. m. III. k. 333. — ³ L. csal. munkám 233. l. — ⁴ Cs. lt.

IV. István, báró.¹

IV. Istvánnak Szolnok-Dobokamegyében, Libaton és Pecsétszeg községekben volt birtoka. Erről is van a megye monografiájában feljegyzés, a következőkben:

«Libaton község, br. ifj. Daniel Istvánnak Bánffi Ágnestől, mint nejétől való fia, legifjabb D. István birta egyrészről. (Gyf. Misc. II. fasc. 7. nr. 6.)»²

«Pecsétszeg község: 1754-ben egyik birtokosa br. Daniel Istvánné Bánffi Zsuzsánna (tévedés, Ágnes helyett). (Torma-gyűjt.)»³

I. Polixena, bárónő.⁴

Nem élettörténeti eseményről szól az alábbi adat, hanem I. Polixena, Wesselényi István báróné asszony előkelő egyéniségét, magas jellemét világítja meg. Fel-tűnő magas színvonalú műveltségével felülmulta Erdélyben korának legelőkelőbb férfait és nőit, úgyannyira, hogy II. József császár is kitüntető elismeréssel emlékezett meg róla. Gr. Vay Sándor «Utazó fejedelmek» című értekezésében⁵ II. József Erdélyben való utazásáról írván, ezeket mondja: «Erdélyi útjában különösen özvegy Wesselényi Istvánnét, Daniel Polixenát, korának egyik legműveltebb asszonyát tüntette ki. II. József, a ki ebben az útjában még csak társuralkodója volt anyjának. Visszatérve Bécsbe, mondotta is Mária Teréziának: «Beszéltem báró Wesselényinével s volt vele mit beszélnem!»

¹ L. csal. munkám 273. l. — ² Sz. D. m. V. k. 59. l. — ³ U. o. 416. l. — ⁴ L. csal. munkám 290. l. — ⁵ «Magyar Hirlap» 1902. 135. sz.

Legújabb események:

V. Zsófi, gr. Böldi Ferenczné, meghalt 1897 január 12-én.

IV. Elek feleségül vette özv. Bágyi Kálmánné Diemár Irént Székelyudvarhelyen, 1898 febr. 21-én. Házassága után pár év múlva, 1900 okt. 12-én meghalt.

V. Elek, a IV. Elek és Diemár Irén fia, született 1898 aug. 14-én, keresztelték 1899 okt. 15-én.

IV. Imre 1900 nov. 14-én kötött házasságot Déván felsőszálláspataki Mara Ellával, a néhai Mara György, volt hátszegi főszolgabíró és neje pui Puy Irma leányával. E házasságból született leányuk,

I. Márta 1901 aug. 6-án Deésen.

TARTALOM.

	Lap
Az újabb adatokról.....	3
I. Mihály	7
I. János	10
II. Mihály	20
I. Samu, báró	25
IV. Ferencz	27
VII. Péter	27
I. Mária	30
III. Erzsébet	30
II. Samu	30
III. Ferencz	32
I. István.....	40
II. István, báró.....	43
II. Lajos	45
III. István	46
II. Éva	46
IV. István, báró	47
I. Polixena, bárónő	47
Legújabb események	48

